

שארל דה-גול: לקאהיד בכל מחיר!

השלום הישראליים אל הציבור הישראלי. (ניסוח תשובה זו היה מעין מחמאה אישית, כי פסוק זה היה מרכז המאמר שכתבתי לפני שנה בדיוק, בעתון לה מונד, תחת הכותרת: „הירהורי של ישראלי על יוזמת בורגיבה“.)

המסקנה: בשלב הנוכחי, שהוא עדין במיוחד, אפור גם לבורגיבה לעשות דבר שיחליש את מעמדו בעולם הערבי. כל פעולה מצד שוחרי השלום משני הצדדים צריכה להיות שקטה וסבלנית — עד שיבוא היום בו יוכלו לשתף פעולה ביניהם באופן גלוי, ולקיים הידברות פומבית ביניהם.

תוך כדי כך נסתבר כי בן-שיחי מצוי למדי בהתפתחויות האחרונות בישראל. הוא בירך אותי על נצחון הכח החדש בבחירות לכנסת, ועל פעולות סיעתו. הוא ידע על הופעת המהדורה הערבית של העולם הזה (שעוררה, אגב, תשומת-לב ניכרת כחוגים ערביים. ברבות הימים עשוי עתון זה להפוך מכשיר חשוב ביותר להידברות מרחבית.)

הוא התעניין בגישתה של ממשלת-אשכול החדשה לבעיות המרחב. הסגנון החדש של אבא אבן, הכרוטיון על „רוח טשקנט“, וכו' אף הם לתשומת-לב. התרשמתי כי מנהיגי ערב עדיין לא השתכנעו כי בירושלים השתנה משהו מהותי, אולם כשלונו של בן-גוריון בבחירות וחילופי גולדה מאיר באבן הוכיחו להם לפחות כי גם בישראל מתחיל משהו לזוז.

מבחינה זו אי-אפשר כלל להגזים בחשיבות מאמריו של אריק רולו בלה מונד, שעוררו ייכוח כה מטופש בכנסת. בן-שיחי קרא את המאמרים, והוא סבר כי הם תרמו לאחירה החדשה במרחב.

„זאת היתה תמונה מאויזנת מאד“, אמר, „היא הראתה לאינטליגנציה הערבית כי ישראל היא עובדה קיימת, עם הטוב והרע ישרה, ובכך עזרו המאמרים לגיבוש מדיניות ערבית אינטליגנטית.“

שוקירי הוא אסון

מכשיר המרכזי בפני תווה חיובית בעולם הערבי אינו עבד-אלג'אצר. בן-שיחי חור ב: בתוקף על הגירסה כי עבד-אלג'אצר ידע מראש על יוזמת בורגיבה, ואף אישר אותה בפירושו. הוא קם נגדה רק כאשר השתכנע כי בורגיבה חותר תחת כנהיגותו בעולם הערבי. המכשול העיקרי הוא אחמד שוקירי.

בן-שיחי שפך אש וגפרית על ראשו של עסקן זה. „כל עוד שוקירי שם, אין מה לעשות לגבי ערביי פלסטין“, אמר בוועם.

(אגב: אין להתייחס אל שוקירי כאל בובה מצרית. כיום כבר לא ברור, לדעתי, אם יכול היה נשיא מצרים לסלק בנקל את שוקירי, אילו רצה בכך. שוקירי משחק מישחק עצמאי, ולאח דווקא בהתאם לקו המיצרי. למשל, לגבי סין.)

וכך הגענו אל מרכז השקפתו של בן-שיחי על בעיית השלום הישראלי-ערבי: „הבעייה היא קודם כל בין ישראל לבין ערביי פלסטין.“

„ישראל זכתה לעצמאותה. ישראל היא עובדה. היא זכתה להכרה בינלאומית. אבל האומה הפלסטינית לא זכתה לעצמאות. היא לא זכתה להכרה בינלאומית. צריכים להביא אותה קודם כל לידי מעמד בינלאומי מוכר. רק אז תוכל לעשות הסדר עם ישראל, ולפתור את הבעיות התלויות ועומדות בין שני הצדדים.“

„שאר הערבים יכולים רק לעזור, ליצור את האווירה המתאימה, לייצג ולשכנע. אבל ההסדר עצמו צריך להיות מושג בין ישראל וערביי פלסטין.“

שוקירי, שאינו רוצה בשום הסדר, והמעלה את העניין הפלסטיני על פסים לגמרי אחרים, הוא אסון.

השיחה ארכה למעלה משעתיים. היה כדאי לנסוע למענה מרחק רב. כי בעת השיחה עצמה היה המרחק בינינו קטן מאד — לא רק מבחינה גופנית, אלא גם מבחינה נפשית. שום זר לא היה מנחש כי כאן מדברים אנשים השייכים לשני מחנות אויבים. הוא היה מאמין כי זוהי שיחה שיגרתית בין ידידים פוליטיים ממדינות קרובות.

סיכם בן-שיחי את הדברים: „שוחרי-השלום במרחב צריכים לנהל מדיניות אינטליגנטית. כלומר: אנחנו צריכים להתאים את מעשינו בכל שלב לנתונים המדיניים, ולפעול בסבלנות תוך ראיית המטרה הרחוקה.“

(בגליון הבא ימסור אורי אבנרי דו"ח על המצב הפנימי בארצות הערביות השונות ויחסן לבעיות השלום ברגע זה — פרי שיחותיו עם אישים שונים, ערביים ולא-ערביים, המעורבים בענייני המרחב.)

לפני שנה יצא בורגיבה לפעולתו ההיסטורית למען השלום הישראלי-ערבי. הוא יכול היה לקחת כי פעולה זו תקרב אותו, בין השאר, אל פאריס. כי ברור כי בכל פעולה למען השלום המרחבי עתידה צרפת למלא תפקיד חשוב. אולם במשך שנה זו לא השתפרו יחסי פאריס-תוניס.

בורגיבה רוצה בשיפור זה. הוא זקוק לו. הוא מעוניין ביותר בסיוע צרפתי, בעיקר בשטח הכלכלי.

משכונות האחרונים עשה בורגיבה מאמצים על-אנושיים כדי לפייס את דה-גול. הוא הרחיק לכת — כמעט מעבר לגבול המותר — כדי לרכוש את לבו. אך נשיא צרפת נשאר קריר.

נרמו לבורגיבה כי עליו לעשות שני מעשים כדי לפייס את דה-גול:

- לפצות את צרפת על האהזות הצרפתיות שהופקעו בידי ממשלת תוניס.
- להביע בפומבי ובפה מלא חרטה על ההתקפה שערך הצבא התוניסי, לפני כמה שנים, על הבסיס הצרפתי בביזרטה.

שתי הדרישות היו בלתי-ריגוליות ומוגזמות. גם מדינות אחרות הפקיעו רכוש זרים — ולא נדרשו להכות על חטא. ואיך אפשר לדרוש ממנהיג לאומי ערבי להתנצל בפומבי על פעולת-שיחורו, שנחשבה למעשה-גבורה לאומי?

אולם בורגיבה מילא אחרי שתי הדרישות. הוא הודיע שהוא מוכן לפצות את בעלי-האחוזות הצרפתיים, והוא התנצל, בנאום פומבי בפני המוני תוניסיה, על התקפת-ביזרטה. (בחן האופייני לו, בחר בורגיבה בשיטה מקורית. כמה ימים לפני כן נשאל דה-גול במסיבת-עיתונאים מדוע הסתיר מפני בוחריו צרפת, ערב הבחירות, את האמת על פרשת חטיפת בן-ברקה. דה-גול ענה בצנינות עדינה: „היתה זאת תוצאת חוסר-הנסיון שלי.“ בנאומו אמר בורגיבה שההתקפה על בסיס ביזרטה היתה מוטעית, וזה „היה תוצאת חוסר-הנסיון שלי.“ הברקה זו, שצילצלה כלעג עדין לנשיא צרפת, הקתה את חוד ההשפלה העצמית של ההודעה.)

אבל גם אחרי השפלה עצמית זו לא שינה דה-גול את עמדתו. בורגיבה נשאר מושפל. ביקורו של מאלרו בקאהיר הוסיף על השפלה זו. כי מאלרו הוזמן פעמים רבות לתוניס, אך לא נענה להזמנה. וזה למרות שבתוניסיה פועלים, בתמיכת צרפתיים, ובורגיבה הכריז כי ארצו שייכת ל„עולם הפראנקופוני“ (כלומר, למעגל התרבות הצרפתי). ואילו בקאהיר נסגרו בתיהספר הצרפתיים בימי מיכצ'ע'סואן.

עתה נראה כי בורגיבה לא יוסף, לפי יוזמתו, לחזר אחרי דה-גול. „הכדור הוא בידי פאריס“, אומרים בתוניס.

על ישראל לפעול בפאריס!

בדו"ח מתעלה דה-גול בצורה קיצונית זו בנושא התוניסי? בן-שיחי העלה שתי סיבות: היחסים הטובים בין תוניס חשינגטון. דה-גול עורך מלחמה טוטאלית באמריקה, וכל ממשלה המגלה ידיות לארצות-הברית שנואה עליו.

● האינטרסים הצרפתיים בתוניס הם מישניים בהשוואה לאינטרס הגדול הדוחף ברגע זה את צרפת לעבר מצרים. במאבק בין קאהיר ותוניס, מצודת פאריס בקאהיר.

משולש מזרז זה יוצר מצב משונה מאד לגבי סיכויי השלום במרחב בשלב הנוכחי.

אמר לי בן-שיחי:

„אין ספק כי דה-גול חותר לקראת תפקיד של מתווך בין ישראל ומדינות-ערב. הוא חולם על היום כאשר יבוא הוא וישכין שלום בין הישראלים והערבים, כמו שעשה קוסיגין בטשקנט לגבי הודו ופאקיסטאן.“

זהו היעד הרחוק של המדיניות הצרפתית במרחב. **כי פעולה זו תכנס את צרפת שוב כמעצמה הזרה מיספר 1 במרחב.**

„אולם זוהי מדיניות לטווח רחוק. דה-גול רוצה להגיע אליה תוך כמה שנים. בינתיים יש לו יעדים קצרי-טווח, אותם הוא רוצה להשיג ראשונה, כמו הנפט.“

כלומר: עניין השלום מונח בפאריס במקרה. ליתר דיוק: הוא מונח אישם באחת המגירות במוחו ההגיני והסבלני של שארל דה-גול.

כדי להשיג את הנפט, וכדי לרכוש עמדת-מפתח בעולם הערבי שתאפשר לו אי-פעם להפגיע כמחנך פוטנציאלי, זקוק דה-גול לידידות קאהיר. מכאן העמדה הקרירה כלפי בורגיבה.

אולם כדי ליצור, תוך כמה שנים, את האחירה הנוחה ליוזמת-שלום, זקוקה פאריס לבורגיבה. כי בורגיבה הוא המנהיג הערבי היחיד המסוגל לדבר כעת בגלוי על הצורך בשלום.

זוהי הסתירה הפנימית של העמדה הצרפתית.

האם יכולה ישראל לעשות משהו כדי להזיז את העניין?

אני אומר כמלוא האחריות: כן.

לשאל יש עדיין השפעה לא-מעטה בפאריס.

ישראל אינה צריכה לעמוד מן הצד כאשר צרפת קובעת את מדיניותה המרחבית.

לשאל יש עניין, לדעתי, להפריע להתקרבות פאריס-קאהיר. כי ברבות הימים עשוי הרבר לאפשר לצרפת לפעול פעולה מכרעת למען השלום.

אולם ישראל יכולה ללחוץ על צרפת למען שינוי הקו שלה כלפי תוניס.

אין בלבי שמין של ספק כי היענות צרפתית לדרישות הצורקות של תוניס, עשויה להקל על בורגיבה לחדש את יוזמת-השלום הגזויה שלו.

אילו היתה ממשלת ישראל מעוניינת באמת בחידוש יוזמת בורגיבה — ואני מפוקפק בכך — היתה פועלת בכיוון זה.

(איני בטוח גם אם ממשלת ישראל רוצה באמת בתיחכו של דה-גול במרחב. כי דה-גול ישאל, לפני הכל: „מה אתם מוכנים לשלם בשביל השלום? מה אתם מוכנים לתת?“ ועוד בימי גולדה מאיר נקבע כי ממשלת ישראל אינה מוכנה לתת שום דבר תמורת השלום. היא רוצה בשלום בלי מחיר. אך זאת לא אמרתי, כמובן, לבן-שיחי.)

כשלונו של בן-גוריון

ידו ישרה לוחמה-השלום בממשלת ישראל, כדאי היו פועלים בכיוון זה בפאריס. אך כל עוד הם מהמים מיעוט בוירה המדינית של ישראל, מה הם יכולים לעשות? הפניתי שאלה זו לבן-שיחי, והוא ענה לי: „עוד לא הגיע הזמן למעשים הפגנתיים ספקטאקולאריים. בשלב זה צריכים שוחרי-השלום הערביים לדבר אל הציבור הערבי, ושוחרי“